

היום נלמד בעזרת ה':

נדרים דף נו

משנה: הנודר מן הבית מותר בעלייה: לדעת רבי מאיר 'עלייה' (הקומה השניה בבית פרטי) אינה בכלל הבית, ולכן הנודר מן הבית אסור רק בבית ולא בעלייה. אבל לדעת חכמים עלייה היא בכלל הבית, והנודר מהבית אסור גם בעלייה שמעליו. אבל לכולי עלמא הנודר מהעלייה מותר בבית, משום שהעלייה טפילה לבית ואילו הבית אינו טפל לעלייה, וממילא הנודר מהעלייה הבית לא כלול בתוכה.

גמרא: מאן תנא בבית: בצרעת נאמר "וְנָתַתִּי נֶגַע צָרַעַת בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם" והברייתא לומדת מכך לרבות את הבית 'הצבוע' (- כך הגירסה בר"ן ובגר"א) שאפילו שהבית צבוע בצבעים שונים הוא נטמא בצרעת, שלא כמו בגד צמר ופשתים שאם הוא צבוע הוא לא נטמא בצרעת.

וכן לומדים מ'בֵּית' - לרבות גם את העלייה שנטמאת בצרעת.

מיהו התנא של הברייתא? לכאורה רבי מאיר - הסובר שעלייה אינה בכלל הבית, ולכן צריך פסוק מיוחד לרבות אותה, כי לרבנן אין צורך ללימוד מיוחד לרבות עלייה.

אביי אמר: גם לדעת רבנן צריך לימוד לרבות עלייה, כי היה מקום לחשוב שרק בית שמחובר לקרקע נטמא, ולא עלייה שהיא מחוברת לקומה הראשונה - וזאת משום שנאמר "בְּבֵית אֶרֶץ אֲחֻזְתְּכֶם" דוקא בית שמחובר לארץ - כך היינו סוברים, קמ"ל שגם עלייה מקבלת טומאת צרעת.

כמאן אזלא: כמו איזו דעה במשנה מתאימים דברי רב הונא בר חייא בשם עולא שאמר: המוכר לחבירו את הבית שבתוך ביתו וכך אמר לו 'בית בביתי אני מוכר לך' - יכול להגיד לו 'מכרתי לך את העלייה'.

משמע שאם אמר לחבירו 'בית אני מוכר לך' אינו יכול להגיד לו 'מכרתי לך את העלייה'. וזה מתאים רק לדעת רבי מאיר הסובר שעלייה אינה בכלל בית. ולכן רק כשהוא אומר 'בית בביתי' - משמע 'עלייה בתוך ביתי', אבל אם הוא אומר 'בית' סתם - משמע קומה ראשונה ולא עלייה. כי לדעת רבנן הרי גם 'בית' סתם - כולל עלייה!

(המשך בדף הבא ↓)

דחייה: אפילו תימא רבנן: דברי עולא מתאימים גם עם רבנן, כי כוונת עולא שהמוכר שאמר לחבירו 'בית בביתי' אני מוכר לך מראהו עלייה' – אין הכוונה לקומה שניה, אלא לבית 'המעולה' שבביתו, כי 'בית בביתי' הכוונה הבית הטוב ביותר שבביתי. אבל המוכר לחבירו 'בית' סתם – יכול להביא לו גם בית גרוע.

משנה: הנודר מן המיטה: נחלקו רבי מאיר וחכמים האם 'דרגש' בכלל 'מיטה' או לא, אבל לכולי עלמא מיטה אינה בכלל דרגש. הגמרא תבאר מהו 'דרגש'.

גמרא: ערסא דגדא: = מטה של מזל. כלומר מיטה המונחת בבית בשביל שתשרה עליו עשירות, על פי הנאמר במסכת פסחים (דף קיא) שהשר הממונה על העשירות מצוי בבית ששומרים אותו בנקיות, ולכן מכינים מיטה שתמיד תהיה מוצעת ונקיה (רא"ש).

כשהן מברין אותו: כתוב במשנה שכאשר עושים לאבל סעודת הבראה, כל המבקרים יושבים על הארץ והוא יושב על הדרגש.

ואם דרגש הוא מיטת המזל, הרי תמיד בכל השנה אף אחד לא יושב עליה, ובדיוק היום אבל כן יושב עליה?

רבינא דוחה: כמו שמאכילים את האבל בשר ויין, אפילו שבכל השנה לא עושים זאת רק הוא אוכל את מה שהוא מעוניין כרצונו, כך גם מושיבים אותו על מיטת המזל. וכל זאת עושים כדי ליישב את דעתו של האבל באכילת בשר ויין ובישיבה במיטה של מזל (שטמ"ק).

אלא הא קשיא: אלא יש להקשות על עולא שאמר שדרגש הוא ערסא דגדא, מהבריייתא הבאה:

דרגש לא היה כופהו: אבל חייב בכפית המיטה = להפוך את המיטה שלו כשארבעת רגליה למעלה. אבל את הדרגש הוא לא צריך לכפות אלא לזקפו = להעמיד אותו על צידו על שני רגליו. מוכח מכאן שדרגש אינו 'מיטת המזל' משום שהיא מיטה חשובה, והרי את כל המיטות שבבית צריך לכפות!

תירוץ: מידי דהוה אמיטה המיוחדת לכלים: כמו שמיטה המיוחדת להניח עליה כלים אין צריך לכפותה כי לא ישנים עליה, כך גם את מיטת המזל אין צריך לכפותה כי לא ישנים עליה.

רשב"ג אומר דרגש מתיר קרביטיו: רשב"ג סובר שאבל לא כופה את הדרגש אבל הוא צריך להתיר את הרצועות שלו. מובח שדרגש אינו 'מיטת המזל' שהיא עשויה כמיטה רגילה ללא רצועות!

כי אתא רבין: הוא פירש על פי מה שאמר לו רב תחליפא בר מערבא שהיה מצוי בשוק של מעבדי עורות: שדרגש הוא מיטה של עור שמחברים את העור למיטה ברצועות. מכיון שאי אפשר להפוך אותה על הקרקע כי העור יתקלקל סובר תנא קמא שאין צורך לכפות אותה, אבל רשב"ג אומר שבמקום להפוך יתיר את הרצועות שלה.

איתמר... מטה מסרגין אותה על גבה: מרכיבים את החבלים על ארוכות המיטה, ועל החבלים מניחים את העור שעליו שוכבים.

דרגש מסרגין אותו מגופו: יש לו נקבים בארוכות, ותוחבים את הרצועות המחוברות לעור (= שעליו שוכבים) בנקבים ומותחים אותם וקושרים.

קושיא: מיתיבי: למדנו במשנה במס' כלים - כלי עץ יכולים לקבל טומאה רק לאחר שנגמרה מלאכתם, מיטה ועריסה של קטן גמר מלאכתם לאחר שמחליקים את הארוכות בעור הדג כדי ליפותם. ע"כ המשנה. ואם מסרגים את המיטה על גבה מדוע צריך להחליקה בעור הדג, והרי היא תמיד מכוסה בחבלים המסורגים על גבה?

מחמת הקושיא הגמ' מבארת את ההבדל בין מיטה לדרגש באופן אחר:

אלא הא והא מגופן: מיטה ודרגש מסרגים אותם מגופם (= כפי שביארנו לגבי דרגש), אלא שבמיטה מכניסים ומוציאים את החבלים בנקבים של הארוכות, ואילו בדרגש מכניסים ומוציאים אותם בתוך לולאות התחובות בנקבי הארוכות.

מטה שנקליטיה יוצאין: 'נקליטים' הם 2 עצים ארוכים שמעמידים אותם אחד בראש המיטה ואחד למרגלותיה, ואותם עצים מפוצלים בראשם, ומניחים קנה מזה לזה ועליו פורשים את הבילה (= מין סדין המאהיל על המיטה או משהו דומה). ויש שמחברים את הנקליטים למיטה עצמה, וזה הכוונה שהם 'יוצאים' מהמיטה, וכיון שהם מחוברים למיטה אי אפשר לכפות אותה, ולכן די לו שזוקפה.

משנה: הנודר שלא להיכנס לעיר, מותר לו להיכנס לתוך תחומי העיר (= בתוך 2000 אמה), אבל לא יכנס לעיבורה של העיר שהם 70 אמה ומשהו הסמוכים לעיר.

אבל הנודר מן הבית אסור לו להיכנס ממקום הגפת הדלת ולפנים (= כגון שיש משקוף ארוך, והדלת באמצע המשקוף, אסור לו להיכנס ממקום סגירת הדלת ולפנים אבל מותר להיכנס למשקוף שמאחורי הדלת).

גמרא: מנין שעיבור העיר נידון כמו העיר עצמה? שנאמר "יִהְיֶה בְּהִיּוֹת יְהוֹשֻׁעַ בִּירִיחוֹ" וגו', והרי הוא לא היה בתוך העיר יריחו שהרי היא היתה סגורה ומסוגרת ולא יכלו להיכנס לתוכה, אלא הוא היה בעיבורה של יריחו כלומר שהוא היה בתוך השבעים אמה ומשהו של העיר יריחו, ובכל זאת הפסוק אומר שהוא היה 'ביריחו', ומכאן הוכחה שעיבורה של העיר נחשב כעיר עצמה.

קושיא: מנין שהוא היה בעיבורה של יריחו, אולי הוא היה בתחומה (= בתוך האלפיים אמה שלה), וא"כ יש להוכיח מהפסוק הנ"ל שאף תחום העיר נחשב כמו העיר עצמה ולא רק עיבורה של העיר.

תירוץ: לגבי תחום העיר נאמר "וּמִדֹּתֶם מִחוּץ לְעִיר אֶת פְּאֵת קְדָמָה אֲלֵפִים בָּאֲמָה", הרי שהפסוק מחשיב את האלפיים אמה שחוץ לעיר כ'חוץ לעיר' ולא כעיר עצמה.

למדנו במשנה - הנודר מן הבית אסור לו להיכנס ממקום הגפת הדלת ולפנים:

אבל מן האגף ולחוץ לא: כלומר משמע שמהאגף ולחוץ אינו נחשב כ'בית' ואין לו איסור להיכנס שם.

קושיא מבריייתא: נאמר לגבי נגעו בתיים "וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן הַבַּיִת אֶל פֶּתַח הַבַּיִת וְהַסְגִּיר אֶת הַבַּיִת שְׂבָעַת יָמִים", והיה מקום לחשוב שלאחר שהכהן ראה את הנגע הוא יכול ללכת לביתו ולהסגיר את הבית המנוגע ע"י חבל ארוך או שימנה שליח שיסגור את הבית, לכך נאמר "אֶל פֶּתַח הַבַּיִת" ומשמע שהוא בעצמו צריך לעמוד על פתח הבית בשעה שמסגירו. וכיון שנאמר "אֶל פֶּתַח הַבַּיִת" אולי עליו לעמוד על האסקופה שתחת המשקוף ולהסגיר את הבית? לכך נאמר "מִן הַבַּיִת" ללמדנו שעליו לצאת מכל הבית, דהיינו שיעמוד מחוץ למשקוף ויסגיר.

ומכך שהפסוק הוצרך ללמדנו שעל הכהן לצאת גם מחוץ למשקוף מוכח שכל מה שתחת המשקוף אפילו שהוא מהאגף ולחוץ הרי הוא נחשב כבית עצמו, ומדוע מהמשנה משמע שמהאגף ולחוץ אינו נחשב כבית?

תירוץ: שאני גבי בית וכו': אין להקשות מבית המנוגע, לפי שנאמר שם "וַיֵּצֵא הַכֹּהֵן מִן הַבַּיִת אֶל פֶּתַח הַבַּיִת", והמילים "מִן הַבַּיִת" הם לכאורה מיותרות, אלא שהתורה כתבה אותם ללמדנו שכדי להסגיר את הבית צריך לצאת ממנו יציאה יתירה, ולכן כדי להסגיר בית המנוגע צריך לצאת גם מחוץ למשקוף אבל לגבי נדרים מהאגף ולחוץ כבר לא נחשב כבית עצמו.